ajades ehitatakse sageli vähekasulikult. Ses mõttes pakub moodsate vormide ajalugu palju õpetlikku. Et elamut võimalikult odavalt valmis saada, tarvitati ka nii odavat ning kerget ainet kui vähegi võimalik. Ent kui sügisesil vihmul tapetid vesiselt uniseks lähevad ning märjalt läigivad ja lõpuks maha langevad, siis ollakse sunnitud välimisi seinu eraldama. Selleks on tarvitatud alumisel korral kohati (Ropka-alune!) tehiskive, ülemisel puud või jälle üldse lupjamist või musta tõrvapapiga katmist. Loomulikult maksavad need „noorendamised" ühes algse summaga kokku rohkem kui ühekordne soliidne ehitamine.

Kõige sellega kaasus esimene ärkamine. Ebauljikud — uljesruudikud ja sirukid — on selle tunnuseks (vt. majavormide plaan XV). See oli hiidsamm edasi neljanurgelisest kastist, mis oli jagatud pea igasuguse kujundamiskatseta neljanurgelisiks ruumeks. Lühidalt: saadi „karistusmaja-vangla" stiilist üle. See oli muidugi jõukamate kesk-kihtide tekkimise väljendus linnapildis. Ent ülesanne lahendati hoonele külgekleebitud romantiliste lisemete abil: katusevormi keerukus ülikute, uukade, nurgatornikeste j. m. läbi pildistab seda parimini (ebauljikud). Endisele tömpkehale poogiti lihtsalt ebalisi liikmeid juurde, ilma et oleks kujunenud omapärane arhitektooniline liigestus ja vorm.

Analüüsime ehitustegevust viimasel poolsajandil, mida kaudselt illustreerib väljaantud ehituslubade arv alljärgneval aritmogrammil :

Aritmogramm-tabel LXVIII: Võetud ehituslubade arv 1875.—1925. a.
Le nombre de licences accordées pour les constructions urbaines de 1875 à 1925.

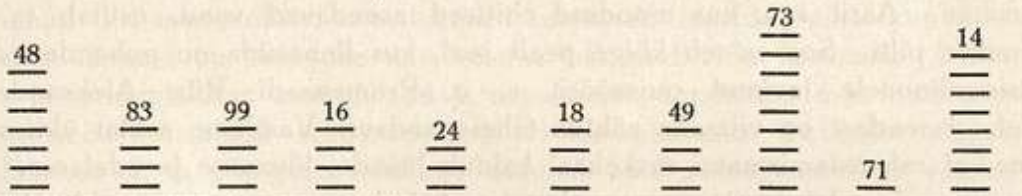

1875—80	80—85	85—90	90—95	95—1900	1900—05	05—10	10—15	15—20	20—25
748	483	499	416	324	418	449	973	171	814

Siin näeme kolme märgatavat hoonestuse tõusulainet: esimene kaasub esimeste raudteeühenduste saabumisega, vähenedes järgneva tulundusliku depressiooni mõjul, teine esineb 1905. ja 1914. a. vahemikus, millele järgneb ilmasõja ja vabadussõja depressioon, kolmas aga algab saabunud iseseisvuse tulundusliku tõusuga. Linnapildis vastab neist esimesele (kõrvutada elamuvormide ja linnageneetiline plaan XV ja XLII) lamp- ja tömpruudiku esinemine Kaagilinnas, Kaarlimõisa-alusel Aida ja Jõe uuli vahemikus, teisele ebauljikute ja moderniseeritud tömpruudikute ning sirukite esinemine Kaarli-, Savilinnas ning Lepalinnas, kuna kolmandale uute mansardikute ja uljikute tekkimine alles vähekujunenud Tammelinna uuslaiendil vastab. Viimaste juurde tuleme käesoleva töö sulusõnas veel tagasi. Siin olgu vaid tähendatud, et Toomitagusel tekkisid juba äsjamainitud teisel perioodil paremiku elamuina arhitektooniliselt liigestuselt silmapaistvad vastsed vormid mansardikuina ja uljikuina (erakud ning kahasmajad) Õpetaja ja Tiigi uuli piirkonnas. See puutub ka neisse avalikesse ehitisisse, mis tulunduslikult ning ühismeelelt tugevnev eesti seltskond on ühisjõul ehitada püüdnud: suured monumentaalhooned — „Vanemuine" (92. joon.), ENKS tütarlastegümnaasium ja Pauluse kirik (90. joon.). Kõigi nende välimuses on saanud määravaks see tähtsus, mis ehitaja ühiskond neis näeb, ja esimese ning viimase

Tartu, lk. 381